सप्तदशंचिदात्मानं षोडशभिःपंचेंद्रियाणिपंचेंद्रियार्थाःस्वभावादयश्चषट्तैः मनीषीमनोनिग्रहशीलः आत्मनिबुद्धौ ॥ १५ ॥ १६ ॥ अशरीरंस्थूलसूक्ष्मकारणशरीररहितं मर्त्येषुमरणधर्मवत्सु ॥ १७ ॥ अनुपश्यतिगुरुवेदवाक्यमनु ब्रह्मभूयसेनिर्विशेषब्रह्मभावाय ॥ १८ ॥ अभिजनःशिष्यकुलादिः समंब्रह्मैवपश्यंतितेसमदर्शिनः ॥ १९ ॥ एतदेवप्रसिद्धिविधयाआह सहीति ध्रुवेषुस्थावरेषु ॥ २० ॥ योगफलमाह सर्वभूतेष्विति संप्रज्ञातेसोपाधिकावस्थायांसर्वभूतेष्वात्मानमनुस्यूतंपश्यति अहमेवेदंसर्वोस्मीत्यनुभवतीत्यर्थः आत्मनिनिष्कलेअसंप्रज्ञातावस्थायांसर्वभूतान्यात्मन्येवविलीनानिपश्यति तत्केनकंपश्येदितिश्रुतेः तथाचद्विविधोब्रह्मभावउक्तोभवति सचोक्तः सोपाधिर्निरुपाधिश्चद्वेधाब्रह्मविदुच्यते सोपाधिकःस्यात्सर्वात्मानिरुपाख्योनुपाधिकइति ॥ २१ ॥ वेदस्यआत्माशब्दःसआत्मनिस्वस्वरूपेयावान्देशतःकालतश्चयावत्प्रमाणोस्तितावान्आत्माजीवःसर्वोपि वाचोविषयआत्मेत्यर्थः सचपरात्मनिअधिष्ठानेस्वस्वरूपे तथाचश्रुतिः यावद्ब्रह्मविष्ठितंतावतीवागिति विष्ठितंविविधाकारेणस्थितं ॥

एवंसप्तदशंदेहेवृतंषोडशभिर्गुणैः ॥ मनीषीमनसाविप्रःपश्यत्यात्मानमात्मनि ॥ १५ ॥ नत्वयंचक्षुषादृश्योनचसर्वैरपींद्रियैः ॥ मनसातुप्रदीपेनमहानात्माप्रकाशते ॥ १६ ॥ अशब्दस्पर्शरूपंतदरसागंधमव्ययं ॥ अशरीरंशरीरेषुनिरीक्षेतनिरिंद्रियं ॥ १७ ॥ अव्यक्तंसर्वदेहेषुमर्त्येषुपरमाश्रितं ॥ योनुपश्यतिसप्रेत्यकल्पतेब्रह्मभूयसे ॥ १८ ॥ विद्याभिजनसंपन्नेब्राह्मणेगविहस्तिनि ॥ शुनिचैवश्वपाकेचपंडिताःसमदर्शिनः ॥ १९ ॥ सहिसर्वेषुभूतेषुजंगमेषुध्रुवेषुच ॥ वसत्येकोमहानात्मायेनसर्वमिदंततं ॥ २० ॥ सर्वभूतेषुचात्मानंसर्वभूतानिचात्मनि ॥ यदापश्यतिभूतात्माब्रह्मसंपद्यतेतदा ॥ २१ ॥ यावानात्मनिवेदात्मातावानात्मापरात्मनि ॥ यएवंसततंवेदसोमृतत्वायकल्पते ॥ २२ ॥ सर्वभूतात्मभूतस्यविभोर्भूतहितस्यच ॥ देवापिमार्गेमुह्यंतिअपदस्यपदैषिणः ॥ २३ ॥ शकुंतानामिवाकाशेमत्स्यानामिवचोदके ॥ यथागतिर्नदृश्येततथाज्ञानविदांगतिः ॥ २४ ॥ कालःपचतिभूतानिसर्वाण्येवात्मनात्मनि ॥ यस्मिंस्तुपच्यतेकालस्तंवेदेहनकश्चन ॥ ॥ २५ ॥ नतदूर्ध्वंनतिर्यक्चनाधोनचपुनःपुनः ॥ नमध्येप्रतिगृह्णीतेनैवकिंचित्कुतश्चन ॥ २६ ॥

॥ २२ ॥ सर्वेषांभूतानांआत्मभूतस्यप्रत्यग्रूपस्य विभोःआकाशतुल्यस्य परिच्छेदाभिमानिनामेवदेवयानःपितृयाणोऽन्योबामार्गोस्ति अतस्तस्यमार्गेऽन्वेषणीयेदेवाअपिमुह्यंति देवापीत्यपेरार्षः संधिः व्यवहितक्रिययासंबंधश्च अपदस्यमार्गरहितस्य पदैषिणःब्रह्मबुभूषोः तथाचश्रुतिः नतस्यप्राणाउत्क्रामंत्यत्रैवसमवनीयंते ब्रह्मैवसन्ब्रह्माप्येतीति अत्रैवस्वात्मन्येवसमवनीयंतेएकीभावेनलीयंते अस्यपरिद्रष्टुरिमाःषोडशकलाःपुरुषायणाःपुरुषंप्राप्यास्तंगच्छंतीतिश्रुत्यंतराच्चविदुष्येवप्राणमनःप्रभृतीनांकलानांप्रत्ययोध्यवसेयः ॥ २३ ॥ एतदेवदृष्टांतेनस्पष्टयति शकुंतानामिति ज्ञानविदांब्रह्मविदां ॥ २४ ॥ कालउक्तरूपोजीवः पचतिजरयति पच्यतेजीर्यतेयस्मिन्तंपरमात्मानं ॥ २५ ॥ तत्मुक्तस्वरूपं प्रतिगृह्णीतेविषयीकरोति एतेनदेशविशेषप्राप्तिर्मुक्तिरितिपक्षःपरास्तः ॥ २६ ॥

Digitized by Google